

Minkenberg, Michael - Sucker, Dagmar - Wenninger, Agnieszka (Hrsg.)(2006): Radikale Rechte und Fremdfeindlichkeit in Deutschland und Polen. Nationale und europäische Perspektiven. Bonn: Informationszentrum Sozialwissenschaften. 303 S. ISBN 3-8206-0152

Autor: Miroslav Mareš
Email:

V roce 2006 vydalo Informační centrum sociálních věd v Bonnu publikaci věnovanou zajímavému tématu – radikální pravici v Německu a v Polsku v kontextu (což vyplývá z podtitulu) národních a evropských perspektiv. Jejími editory jsou známý německý výzkumník krajně pravicového spektra Michael Minkenberg a dále Dagmar Suckerová a Agnieszka Wenningerová. Publikace je jedním z prvních významnějších pokusů o komparativní analýzu soudobého evropského pravicového radikalismu v západoevropských demokraciích a v postkomunistické Evropě. Po Minkenbergově stručném úvodu, v němž jsou vysvětleny cíle publikace, následuje jeho velmi zajímavá kapitola Evropský pravicový radikalismus dnes – profily na Západě a Východě a srovnání nesrovnatelného. Minkenberg dospívá k závěru, že pravicový radikalismus v postkomunistickém prostoru je slabší v organizační struktuře a je více vázán na minulost než západoevropský. Působí i ve stranickém a politickém prostředí, které je silněji prodchnuto nacionalismem než je tomu na západě Evropy. Podle Minkenberga je postkomunistická politická kultura na nižší úrovni než západoevropská (s výjimkou ČR). Vůči těmto závěrům je však třeba konstatovat, že jsou možná až příliš paušalizující a že u všech by se dala nalézt přinejmenším řada výjimek v obou areálech. Důležité je Minkenbergovo upozornění na skutečnost, že při výzkumu pravicového radikalismu je třeba více zohledňovat i vazbu na hnutí a subkultury. Třetí kapitola Franka Deckera je věnována západoevropskému pravicovému radikalismu. Ten podle něj sílí tam, kde jsou znejistěny tradiční společnosti konsensu a kde může dominantně hlásat svoje plebiscitární požadavky. Následující kapitola Dietera Segerta nese název „K situaci pravicového extremismu ve východní Evropě a podmínky jeho budoucího úspěchu“. Podle Segerta byly dosavadní úspěchy krajní pravice v postkomunistické Evropě důsledkem frustrací část

obyvatelstva s transformačním vývojem. Podle něj je zde však fenomén pravicového extremismu slabší než v západní Evropě, mj. i v důsledku populistické politiky etablovaných stran. Do budoucna by mohly v jeho výraznějším vzestupu sehrát roli především nacionalistické a anticizinecké postoje veřejnosti, činnost pravicových kulturních uskupení a případný neuspokojivý hospodářský a sociální vývoj. Po těchto přehledových kapitolách, které představují (přes některé diskutabilní závěry) nejpřínosnější část publikace, následuje několik kapitol pojatých jako případové studie. O vzestupu Pima Fortuyna v evropském a historickém kontextu píše Meindert Fennema a Wouter van der Brug, francouzské Národní frontě a jejích politických účincích Michael Minkenberg a Martin Schain, o nepřátelství k cizincům a pravicovém extremismu v Německu z politologické perspektivy Jürgen Winkler, výsledcích výzkumu pravicově extremistických postojů mezi mládeží v Německu Klaus Wahl, o druzích polského pravicového radikalismu (Lize polských rodin a Sebeobraně v jejich politickém okolí) Michaela Grünová a Katharina Stankiewiczová (jejich kapitola patří vzhledem k analytickému k těm nejlepším v publikaci) a o nepřátelství k cizincům v Polsku Ewa Nowická a Lukasz Ostrowski. Další část knihy je věnována politice proti pravicovému radikalismu. Otevírá ji krátká stať Dietera Segerta Politické přístupy proti pravicovému extremismu. Monika Lazarová popisuje (především v německém kontextu) stranickopolitická jednání a iniciativy v proti krajní pravici, v následující kapitole se Claudia Schmid zabývá rolí Úřadu na ochranu ústavy při potírání pravicového extremismu a v další Danuta Glowacka-Mazurová analyzuje opatření proti intoleranci a rasismu na příkladu činnosti Centra pro monitorování rasismu a xenofobie. Závěrečné kapitoly se zabývají občanskou (resp. civilní) společností a jejím vztahem k boji proti pravicovému extremismu. Thomas Grumke představuje přístupy k jednání občanské společnosti proti pravicovému radikalismu. Upozorňuje přitom, že občanská společnost není „všezbraní“ proti míněnému fenoménu, ale že její aktivity mají být přesto podporovány. V dalším příspěvku popisují Harald Klier, Astrid Nickel a Karolina Miller činnost Antidiskriminační kanceláře ve spolkové zemi Braniborsko. Poslední kapitola Simone Wiegrazové nazvaná NGOs společně proti nepřátelství k cizincům a pravicovému extremismu je věnována především Evropské síti proti rasismu. Cennou přílohou knihy je seznam antirasistických organizací a výzkumných projektů z Německa a z Polska. Publikace bohužel nemá shrnující závěr. V recenzované knize lze nalézt celou řadu důležitých podnětů a zajímavých závěrů. Jak již bylo uvedeno, je jedním z průkopnických počinů na daném výzkumném poli. Je však poznamenána i některými problematickými prvky. Není v ní obsažena jasná shrnující komparace mezi SRN a Polskem a není jasné na základě jakých kritérií byly vybírány případové studie ze zemí mimo tyto dvě uvedené. Kapitoly o Pimu Fortuynovi či o francouzské Národní frontě nejsou v publikaci doplněny o obdobné případové studie z post-komunistického prostoru. Kapitoly k obdobným tématům Polska a z Německa nejsou pojety metodologicky stejně, což snižuje komparativní cíle publikace (platí to především o jiných přístupech k výzkumu nepřátelství k cizincům, kde Jürgen R. Winkler spíše obecně na základě německých zkušeností popisuje možnosti politologie při výzkumu tohoto fenoménu, Klaus Wahl analyzuje data o násilné trestné činnosti (včetně výzkumu pachatelů) s proticizineckým podtextem, zatímco Ewa Nowická a Lukasz Ostrowski v polském případě zkoumají ideologii nacionalistických stran a zkušenosti Afričanů v Polsku). Je rovněž škoda, že na rozdíl od Německa není analyzována činnost polských zpravodajských služeb v boji proti krajní pravici. Z hlediska komparace je chybou i to, že ne všichni autoři používají stejnou terminologii (někteří v podstatě synonymně používají pojmy pravicový extremismu a pravicový radikalismus). Přes uvedené nedostatky je však tuto publikaci hodnotit jako významným přínos evropskému bádání o krajní pravici. Zvláště úvodní kapitoly Minkemberga, Deckera a Segerta i kapitola o polské ultrapravici od Grünové a Stankiewiczové představují důležité impulsy pro další výzkum na tomto poli. Pracovat by s nimi měl každý, kdo se o pokouší o komplexní náhled na

fenomén soudobé krajní pravice v Evropě.